

Arild Rognan

**Forprosjekt om studenters
levestandard**

Notater

Innhold

Sammendrag	4
Forprosjekt om studenters levekår	5
1. Bakgrunn	5
2. Hva er en student?	5
2. 1. Utdanningsstatistikkens definisjon	6
2. 2. Inntektsstatistikkens definisjon.....	6
2. 3. Folke- og boligtellings definisjon	7
2. 4. Lånekassens definisjon	7
2. 5. Arbeidsmarkedsstatistikkens definisjon	8
2. 6. Levekårsundersøkelsen blant studenter 1998	8
2. 7. Hvordan få gjort en levekårsundersøkelse blant studenter, basert på våre krav?	9
3. Hva foreligger av data om studenters levekår, og hva kan vi få ut av dem?	11
3. 1. Studier, studieplaner og studieprogresjon	12
3. 2. Arbeid	14
3. 3. Inntekt og økonomi	19
3. 4. Gjeld og økonomiske problemer.....	22
3. 5. Boforhold	26
3. 6. Forbruk, fritid og livsstil.....	27
4. Behov for flere spesialundersøkelser om studenters levekår?	27
Referanser	29
 De sist utgitte publikasjonene i serien Notater	 30

Tabellregister

Tabell 1. Arbeidstid etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47	15
Tabell 2. Arbeidstid etter aldersgruppe. Heltidsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47	16
Tabell 3. Arbeidstid etter aldersgruppe. Deltidsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47	16
Tabell 4. Arbeidstid etter aldersgruppe. Helårsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47	17
Tabell 5. Arbeidstid etter aldersgruppe. Halvårsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47	17
Tabell 6. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Alle studenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47	17
Tabell 7. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Heltidsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47	18
Tabell 8. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Deltidsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47	18
Tabell 9. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Helårsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47	18
Tabell 10. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Halvårsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47	18
Tabell 11. Gjennomsnitt og spredning yrkesinntekt. Alle studenter, kjønn, heltids/deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000.....	20
Tabell 12. Gjennomsnitt og spredning, inntekt etter skatt. Alle studenter, kjønn, heltids/deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	21
Tabell 13. Andelen som mottar barnetrygd. Alle studenter og kjønn. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	21
Tabell 14. Andelen som mottar kontantstøtte. Alle studenter og kjønn. Prosent. Inntekts-registeret 2000.....	21
Tabell 15. Gjennomsnitt og spredning for mottatt studielån. Alle studenter, kjønn, heltids-/deltidsstudenter, helårs-studenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	22
Tabell 16. Gjennomsnitt og spredning stipend. Alle studenter, kjønn, heltids-/deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000.....	22
Tabell 17. Mottak av stipend etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	22
Tabell 18. Mottak av studielån etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	23
Tabell 19. Mottak av stipend etter kjønn. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	23
Tabell 20. Mottak av studielån etter kjønn. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	23
Tabell 21. Mottak av stipend. Alle studenter, heltidsstudenter, deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	23
Tabell 22. Mottak av studielån. Alle studenter, heltidsstudenter, deltidsstudenter, helårs-studenter og halvårsstudenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	24
Tabell 23. Gjennomsnitt og spredning sosialstønad og/eller sosialt lån. Alle studenter, kjønn, heltids-/ deltidsstudenter og helårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000.....	24
Tabell 24. Mottak av sosialhjelp og/eller sosialt lån etter kjønn. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	25

Tabell 25. Mottak av sosialhjelp og/eller sosialt lån etter alder. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	25
Tabell 26. Spredning og gjennomsnitt, gjeldsrenter. Alle studenter, kjønn, heltidsstudenter, deltidsstudenter og helårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	25
Tabell 27. Gjeldsrenter etter kjønn. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	26
Tabell 28. Gjeldsrenter etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000	26

Sammendrag

I denne publikasjonen gjøres en utredning og drøfting av hva Statistisk sentralbyrå (SSB) besitter av datakilder som kan benyttes til studier av studenters levekår, samt analyser av en del av de datakildene som har vist seg anvendelige til dette formålet. Publikasjonen drøfter også behovet for å gjennomføre en egen undersøkelse om studenters levekår.

Studentbegrepet viser seg å ha ulikt innhold i SSB sine ulike statistikkområder. I dette forprosjektet blir det derfor utviklet en egen måte å klassifisere studenter på, som brukes i analyser av de statistikkområdene som viser seg anvendelige.

Det finnes to typer datakilder i SSB; registerdata og utvalgsdata. Arbeidet med dette forprosjektet har i stor grad konsentrert seg om registerdata fordi utvalget av studenter i de foreliggende utvalgsundersøkelsene er begrenset til om lag 200 studenter. Det er ut i fra disse tallene mulig å si noe om studenter generelt, men vanskelig å si noe om ulike grupper av studenter.

Notatet presenterer analyser innenfor ulike levekårsområder; studier, arbeid, inntekt og økonomi, gjeld og økonomiske problemer.

I forhold til spørsmålet om behov for å gjøre en egen spesialundersøkelse om studenters levekår i fremtiden, ser det ut til at dette må til innenfor flere levekårsområder. Registerdata klarer ikke alene å dekke alle aktuelle levekårsområder, og utvalgsundersøkelser som kunne ha gjort det, har i flere tilfeller ikke mange nok studenter blant sine respondenter til at en kan si noe om forskjellen mellom ulike grupper av studenter.

Forprosjekt om studenters levekår

1. Bakgrunn

Dette forprosjektet har kommet i stand som følge av en henvendelse fra Studentenes Landsforbund (StL), som organiserer studenter ved høyskolene. StL har kommet med ønske om et forprosjekt om studenters levekår, basert på Statistisk sentralbyrås (SSB) årlige undersøkelser og foreliggende registerdata.

Slik vi tolker StL, er det ønskelig å gjennomføre dette forprosjektet for å (I) se på hva som allerede foreligger av SSB-data hvor studenter kan identifiseres, (II) skissere en mulig anvendelse av disse i et levekårsperspektiv, (III) produsere/analysere anvendelig statistikk for dette prosjektet, samt (IV) drøfte behovet for å foreta en ny spesialundersøkelse om studenters levekår.

Det har allerede vært gjennomført to spesialundersøkelser om studenters levekår i SSB. Den ene ble gjennomført i 1973/1974, mens den andre ble gjennomført i 1998. I 1998 ble sentrale levekårsområder som studier og studieplaner, arbeid, inntekt, gjeld og økonomisk problemer, boforhold, forbruk, fritid og livsstil, samt de hjemmeboende studentenes situasjon, kartlagt og analysert. Resultatene ble sammenliknet med undersøkelsen i 1973/1974 der dette var mulig (Lyngstad og Øyangen 1999). Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998 avstedkom til dels omfattende rapporter (Gulløy, Opdahl og Øyangen 1998, Lyngstad og Øyangen 1999 og Lyngstad 1999). Jan Lyngstad kom også i 2000 med et notat om liknende problemstillinger som i punktene I, II og IV ovenfor¹. Dette er nå over to år siden, og lite har skjedd hva angår studier av studenters levekår spesielt. Samtidig har SSB gjennomført nye undersøkelser og datainnsamlinger som kan være relevante siden Lyngstads notat ble skrevet. Ingen av disse har fokusert særskilt på studenter, men de vil likevel kunne være anvendelige. Folke- og boligtellingsen har også vært gjennomført i mellomtiden. Denne vil kunne gi ytterligere bidrag til besvarelsen av spørsmål vedrørende studenters levekår.

Før de nevnte punktene I - IV behandles, foretas en drøfting av studentbegrepet. Det viser seg at hva som oppfattes som 'student' i SSB sine data varierer en del. Det er derfor nødvendig med en diskusjon av begrepet og dets innhold før det går videre med å se på hva som foreligger av data og analyser av disse.

2. Hva er en student?

Et sentralt spørsmål i en studie av studenters levekår er; hvilke personer skal falle inn under begrepet 'student'? Det er heftet problemer med å få avgrenset studentbegrepet. Det å være student kan innebære så mangt, og særlig i en studie av studenters levekår er det viktig å få klarhet i begrepsbruken.

Det finnes egentlig ingen klar og helt presis definisjon av begrepet 'student'. Internt i SSB opereres det faktisk med ulike måter å definere og operasjonalisere studenter på, - alt etter statistikkens og statistikkområdets behov. Disse egner seg nødvendigvis ikke til formålet som dette forprosjektet har. Andre institusjoner som har med studenter å gjøre (Lånekassen), - og som kan bidra med interessante data, har også sin måte å bruke begrepet på. Dette innebærer at vi ikke kan gå rett løs på analyser av de data vi besitter, - selv om de fleste datakildene vi besitter har student som eget kjennemerke.

¹ Notat til Nasjonalt kontaktforum for læringsmiljø

Kort skissert er vi mest interessert i å benytte data om dem som faktisk studerer, som er såkalt studiepoengproduserende². Det vil si at den som skal anses som student både melder seg opp til, og faktisk forsøker å ta eksamen. Selv om strykprosenten til tider kan være høy ved utdanningsinstitusjonene, er det slik at langt de fleste seriøse studenter kommer helskinnet gjennom sine eksamener. For at begrepet ikke skal bli for utvannet, er det derfor mest korrekt å kun gi de faktisk studerende studentstatus. Dette kan selvsagt virke inneforstått og selvsagt, men som diskusjonen nedenfor kommer til å vise, er ikke alle som anses som studenter i våre data faktisk studerende når det kommer til stykket. På den andre siden viser det seg også at studiepoengsproduserende studenter ikke alltid er registrert som student, men faller inn under andre kategorier i våre data. Dette gjør det vanskelig å produsere studentstatistikk uten å måtte foreta en rekke avveininger, koblinger og dataanalyser.

Nedenfor foretas en gjennomgang og drøfting av de ulike måtene klassifisering av studenter er gjennomført på i våre register- og utvalgsdata. For å få dette mest mulig oversiktlig, gåes det gjennom de ulike klassifiseringsmåtene etter hvilket statistikkområde data kommer fra.

2. 1. Utdanningsstatistikkens definisjon

Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk i SSB samler inn data om studenter og studieinstitusjoner. Her regnes som student en person som har betalt semesteravgift, og som er registrert som student i utdanningsinstitusjonenes registre per 1. oktober gjeldende år for innsamling/levering av data.

Et åpenbart problem med en slik definisjon er at den fanger for vidt i forhold til ønsket om å se nærmere på studenters levekår. Mange melder seg opp som student, men tar aldri eksamen, - de forsøker ikke en gang. Rasjonale for dette kan være så mangt. En mulig forklaring er rabattordningene det å være registrert som student gir tilgang på. Omfanget av 'rabattstudenter' bør ikke undervurderes. I Aftenpostens nettutgave 26. September 2002, hevder leder av Studentparlamentet i Oslo, Torstein Lindstad, at folk som melder seg opp som student for å få rabattfordeler er et omfattende problem. Han peker blant annet på at når gjennomsnittlig vektallsproduksjon er på 10 vektall i året, - mot 20 vektall normert, så er det mange som overhodet ikke studerer blant de registrerte studentene. Blant disse finnes selvsagt en del deltidsstudenter³ som trekker vektallssnittet ned, men Lindstad har et poeng i sitt argument. Hvis også 'rabattstudentene' anses som virkelige studenter, vil en levekårsundersøkelse blant studenter kunne inneholde skjevheter som gir inntrykk av at visse sider av studentenes levekår er bedre enn hva de virkelig er. Mange av de som anskaffer seg studiebevis, men som egentlig ikke studerer, vil sannsynligvis være i fullt arbeid. En person som har full årslønn, vil normalt ha bedre materielle levekår enn hva en student som mottar støtte fra lånekassen, og som kanskje jobber noen timer ved siden av, har. Det kan kanskje også være en del arbeidsledige eller andre uten særlig inntekt som registrerer seg som student for å kunne bo billig i studentbolig eller kunne benytte seg av studentrabatter ved reiser o.l. Denne definisjonen blir derfor for omfattende i forhold til våre behov, siden den ikke er avgrenset til aktive studenter.

2. 2. Inntektsstatistikkens definisjon

Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk har i noen sammenhenger benyttet en definisjon av studenthusholdninger lik husholdninger som mottok studielån i løpet av inntektsåret, og der hovedinntektstaker i husholdningen ikke var yrkestilknyttet eller trygdemottaker (f.eks. mottaker av overgangsstønad for enslig forsørger). For at en person skal være yrkestilknyttet ifølge

² Studiepoeng er den nye betegnelsen på vektall. Et års studier tilsvarer 60 studiepoeng, mot 20 vektall tidligere.

³ Begrepene 'Heltids- og deltidsstudenter' er definert av studieinstitusjonene. Heltidsstudenter er de studentene som er i gang med et studium som innebærer fulle studier, mens deltidsstudenter er tatt opp på et studium hvor undervisningen er lagt opp over et lengre tidsperspektiv enn heltidsstudier..

inntektsstatistikken må eventuell yrkesinntekt ligge høyere enn minsteytelsen fra folketrygden (i 2000 utgjorde denne minsteytelsen 86 756 kroner).

Benyttes denne definisjonen til analyser av inntektsforhold, mister vi informasjon om studenter som tjener så mye at de ikke regnes som studenter her, - selv om de faktisk produserer studiepoeng. At noen faktisk velger å jobbe mye under studiene, og ikke tar opp lån, forteller mye om hvordan studiefinansieringen oppleves; mange frykter gjeldsbyrden såpass mye at de ikke vil ta opp lån. En del studenter lever også i samboerskap hvor den andre parten er i full jobb, - og ikke studerer i det hele tatt. Ifølge Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998 (Lyngstad og Øyangen 1999) er det relativt mange som er i sistnevnte situasjon.

2. 3. Folke- og boligtellings definisjon

Folke- og boligtellings har oversikt over borteboende studenter. De er definert på følgende måte; registrert som søker på borteboerstipend i Lånekassen vår eller høst 2001, og registrert som aktiv student per 1. oktober 2001 i SSBs utdanningsregistre. Disse studentene kan igjen deles inn i to adresser; deres formelle folkeregister adresse, normalt foreldreadressen, og deres faktiske adresse hvis denne er forskjellig fra den folkeregistrerte adressen.

I folke- og boligtellings data får vi ikke opplysninger om studenter som bor hjemme hos sine foreldre mens de studerer. Det er en del studenter som studerer på sitt hjemsted, og samtidig velger å bo hjemme. Ifølge Lyngstad og Øyangen (1999:58) bodde 8 prosent av studentene hjemme våren 1998. Langt de fleste hjemmeboende vil nok heller ikke komme til å søke borteboerstipend siden de ikke er berettiget støtte, - og vil på den måten ikke være registrert som studenter i Folke- og boligtellings data. Et annet aspekt er selvsagt at ikke alle søker om borteboerstipend, - selv om de bor borte. Her kommer dette med arbeid inn igjen. Dersom en student tjener for mye, får ikke vedkommende stipend av Lånekassen. Den delen av de borteboende studentene som jobber mye, - og ikke søker stipend, er derfor ikke registrert som student i denne statistikken.

2. 4. Lånekassens definisjon

Lånekassen definerer en person som student dersom vedkommende mottar støtte fra dem, - enten i form av stipend, lån, eller begge deler. Lånekassen setter krav til progresjon, og om 'rabattstudenter' tar seg opp lån, og ikke produserer studiepoeng, må de betale tilbake støtten de får med umiddelbar virkning. En slik løsning virker nok derfor ikke særlig fristende for den som ikke har tenkt å ta eksamen. Det skulle være all grunn til å anta at de aller fleste som er registrert som studenter i Lånekassen er den type student vi her er ute etter. På den andre siden finnes det mange som ikke søker støtte, eller har rett til støtte, - fordi de tjener mye. Disse får vi ikke med ved å benytte oss av Lånekassens register alene. Derimot vil få 'rabattstudenter' være berettiget støtte, da sannsynligheten for at de er i arbeid er stor. Ved å benytte Lånekassens tilnærming mister vi muligheten til å skaffe oss en del informasjon om studentenes økonomiske situasjon, og utelukker tre typer 'studenter':

- De som melder seg opp for å få rabattfordeler
- De som ikke er berettiget støtte
- De som ikke søker støtte

De to sistnevnte kategoriene vil være interessante å få med, da de kan være fullt opptatt med studier. Et viktig og sentralt aspekt ved en studie av studenters levekår er også å få kartlagt hvor utbredt jobbing ved siden av studiene er. Selv om mange nok vil være berettiget støtte, vil det også være interessant å få inntrykk av hvor mange som faktisk velger å studere på 'heltid', men som også tjener så mye at de ikke vil ha støtte, eller har andre kilder til livsopphold. Ifølge Lyngstad og Øyangen (1999: 32) var det i 1998 omlag 10 prosent av studentene som ikke tok opp lån, eller regnet med å ta opp lån i studietiden. For langt de fleste av disse er nok arbeid ved siden av viktigste inntektskilde. Siden disse studentene ikke er registrert i Lånekassen, mister vi verdifull informasjon om dette

aspektet. Arbeid er også utbredt blant studenter generelt. I undersøkelsen om studenters levekår i 1998, var hele 56 prosent av studentene i arbeid ved siden av studiene (Ibid: 20).

Fra høsten 2002 har Lånekassen gått bort fra sine tidligere inntekstgrenser når det gjelder stipendtildeling. Det vil si at alle som søker om stipend, får stipend. Hvis det viser seg at den som har fått støtte har jobbet 'for mye' ved siden av, eller har hatt annen støtte som f.eks. trygd (Lånekassen kommer til å sjekke opp mot likningsregistrene i ettertid), vil tildelt stipend gjøres om til lån. Nå er det mulig å tjene kr. 100 000,-, - før hele eller deler av stipendet gjøres om til lån. Siden det er et 'time-lag' for innsamling av data, vil argumentene ovenfor likevel gjelde for en stund fremover. Data vi besitter per i dag omfattes ikke av disse endringene. Lånekassen vil også samle inn studiepoengsopplysninger fra høsten 2002. Dette gjøres for å kunne bestemme størrelsen på stipend og lån. SSB vil gjennom denne datainnsamlingen få bedre oversikt over studiepoengsproduksjon. Disse opplysningene vil da kunne benyttes til å skille mellom studenter og ikke-studenter fremover.

2. 5. Arbeidsmarkedsstatistikkens definisjon

I Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) er registreringen av studenter basert på selvrapporing. Det finnes spørsmål i AKU hvor respondenten bes om å krysse av for hva de i hovedsak betrakter seg som. Her er student et alternativ. Dette gjelder kun de som ikke er i jobb eller er i deltidsarbeid. De som jobber mye er derfor ikke kategorisert som studenter i denne statistikken. For å få med denne kategorien er vi avhengig av å finne en annen måte å identifisere dem på.

De fleste utvalgsundersøkelser baserer seg, som i AKU, på selvrapporing av hva de i hovedsak betrakter seg som; i vårt tilfelle student eller yrkesaktiv. For de som er heltidsstudenter skulle det være relativt uproblematisk å svare student, men for de som er i full stilling og samtidig studerer, vil nok langt de fleste kalle seg yrkesaktiv. Denne kategorien får vi derfor ikke med hvis vi baserer oss på kategoriseringen i undersøkelsene

Det er imidlertid mulig ved hjelp av koblinger mot registerdata å finne frem til de i et utvalg som oppfyller kriteriene i en 'registerbasert' studentdefinisjon.

2. 6. Levekårsundersøkelsen blant studenter 1998

Her ble hel- og deltidsstudenter som benytter mer enn 50 prosent av tiden sin til studier trukket ut til utvalget. Utvalget ble trukket på grunnlag av SSB sine utdanningsregistre, Lånekassens registre over mottakere av lån og/eller stipend, og Felles studentregister (FS), - som har oversikt over studentene ved alle fire universiteter, statlige høyskoler og de vitenskapelige høyskolene. Systemet til FS vil etter hvert omfatte private høyskoler også. Populasjonen det ble trukket fra, var om lag på størrelse med SSB sine filer over igangværende studenter per 1. Oktober 1996.

I en spesialundersøkelse går det selvsagt an å lage spørsmål som avgjør om de som er trukket ut, tilfredsstillir de krav man har satt til det å være student. Det ble gjort i Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, men blir vanskeligere ved bruken av allerede foreliggende data. Siden undersøkelsen ble foretatt så langt tilbake som i 1998, vil også flesteparten av respondentene ha falt fra som studenter. Å koble dette utvalget på registre og undersøkelser vil derfor ha lite for seg for senere år.

I fremtidige intervjuundersøkelser, f.eks. levekårsundersøkelsen, vil det imidlertid være mulig å legge inn tilsvarende silingsspørsmål for å skille ut aktive studenter.

2. 7. Hvordan få gjort en levkårsundersøkelse blant studenter, basert på våre krav?

Gjennomgangen ovenfor viser at det er heftet problemer ved måten de ulike seksjonene i SSB og Lånekassen behandler studenter på. En definisjon kan være nyttig og fruktbar i seksjonenes eget arbeid, men når det går tverrseksjonelt til verks, - som i vårt tilfelle, blir det fort problematisk. Ingen av de foregående definisjonene og operasjonaliseringene passer egentlig helt til vårt formål, - og vi kan derfor ikke produsere statistikk ut fra dem som er registrert som studenter i disse filene helt uten videre. Diskusjonen viser at enkelte registre omfatter for mange studenter, mens andre nok omfatter for få.

Slik det ennå er i dag, får vi problemer med å produsere statistikk som kun omfatter de studiepoengsproduserende studentene. Dette kommer av at verken SSB eller Lånekassen, som SSB får data fra, enda har full oversikt over hvor mange studiepoeng hver enkelt student produserer hvert semester, og i året som helhet. Hvis vi hadde hatt oversikt over hva den enkelte student produserer av studiepoeng, hadde det vært relativt uproblematisk å få laget et register som kun inneholder studiepoengsproduserende studenter, og der igjen lage mer pålitelige analyser. Da er det også mulig å foreta uttrekk etter hvilken studiebelastning studentene har. I dag har vi opplysninger om folk er registrert som hel- eller deltidsstudent, men selv om en person er registrert som heltidsstudent, og følgelig skal følge normert studieopplegg, vet vi ikke om vedkommende gjør dette. Når vi vet hvor mange studiepoeng en student har tatt i løpet av et semester eller studieår, blir det enklere å avgjøre om vedkommende er/har vært student. Oversikt over studiepoengproduksjon vil vi som nevnt få etterhvert. Siden det er tale om å gjøre analyser av studenters levkår årlig, vil det bli større muligheter for å finne frem til akkurat den type student vi her er ute etter i fremtiden.

I mellomtiden vil vi måtte basere en eventuell studentstatistikk på de data vi har. I dette forprosjektet har vi funnet det mest fruktbart å benytte følgende fremgangsmåte når vi ikke har muligheten til å benytte studiepoeng:

Det aktuelle året å gjennomføre analyser på i dette prosjektet er år 2000. Dette kommer av at ikke alle datakilder hvor det er aktuelt å gjennomføre analyser er produsert/ferdigstilt for nyere årsganger.

Det tas utgangspunkt i filen over igangværende studenter per 1/10 2000. I 2000 var det 204 793 studenter som var registrert på igangværendefilen. I samarbeid med oppdragsgiver kom vi frem til at utenlandsstudenter og studenter ved skoler hvor det gis lønn under utdanning holdes utenfor. Utenlandsstudentene er fraværende på det tidspunkt andre typer data innhentes, og vi vil derfor ikke ha så mye opplysninger om disse. De som mottar lønn under utdanning er mer å regne som ansatte, og holdes av den grunn utenfor⁴. Dette gjelder også for doktorgradsstipendiater. De er også i et ansettelsesforhold og regnes derfor ikke som studenter. Nå sitter vi igjen med en fil som inneholder alle registrerte studenter høsten 2000, med unntak av utenlandsstuderende, de som får lønn under utdanning og doktorgradsstipendiater. Ennå er det likevel stor grunn til å anta at mange av de oppmeldte faller inn under 'rabattstudent'-begrepet. For å luke ut disse, kobles den gjenværende studentpopulasjonen mot avsluttetfiler høsten 2000 og våren 2001. På disse filene har vi opplysninger om de som har tatt en eller annen eksamen på universiteter, vitenskapelige høyskoler, samt noen høyskoler. De som er registrert i gang på høsten, men ikke er å finne igjen som avsluttet høsten 2000 eller våren 2001 har ikke møtt opp og avlagt eksamen, og kan derfor ikke regnes som studenter i den forstand studentbegrepet her har fått; de har ikke produsert studiepoeng i de aktuelle semestrene analysene skal gjelde for. Disse fjernes derfor fra filen som skal benyttes til analyser. Nå har vi ikke deksamensopplysninger om alle studenter. Fra en del høyskoler får vi kun opplysninger når studentene har avlagt endelig eksamen innenfor en utdanning. Vi kan derfor ikke finne ut om høyskolestudentene vitterlig studerer eller bare er oppmeldt. Siden det er langt flere studenter vi har deksamensopplysninger om, enn de vi ikke har deksamensopplysninger om, er vi likevel kommet langt lengre med å luke ut ikke-studenter. Det er viktig å være klar over at vi ikke vet hvor stor

⁴ Dette er studenter som tar en utdanning hvor det gis lønn under opplæringen. F.eks. Krigsskolen.

studiebelastning, dvs. hvor mange studiepoeng hver enkelt student produserer. Noen av de som kommer med på filen kan derfor ha produsert få studiepoeng. Et annet viktig punkt er at mange, på langt nær de fleste, hovedfagsstudenter, bruker mer enn normert tid på sitt hovedfag, og da i særdeleshet hovedoppgaven. Det kan igjen føre til at de ikke tar deleksamener i sine siste semestre. For å hindre at disse fjernes, beholdes de som har meldt seg opp til hovedfag og profesjonsstudiene.

Gjennom disse koblingene sitter vi igjen med et relativt omfattende register over studerende. Filen omfatter nå 176 164 studenter. Måten vi kom frem til dette tallet på forløp seg slik:

Igangværende per 1/10 2000:	204 793
- Utenlandsstudenter:	14 513
- Doktorgradsstudenter:	4 896
- Ikke avlagt eksamen høsten 2000/våren 2001:	8 002
- Lønnede utdanninger	1 218
=	<u>176 164</u>

Hele 8002 personer var registrert som studenter høsten 2000, men tok ikke eksamen verken våren/høsten 2000 eller våren 2001. En god del av disse har nok begynt å studere, men falt i fra av ulike grunner. Blant disse finnes nok også en god del av dem som melder seg opp for å få studentbevis, men som ikke har planer om å studere eller ta eksamen.

Det er altså heftet en del problemer med hvordan studentbegrepet forstås og operasjonaliseres. Det skal på tross av dette være gode muligheter for å kunne lage en studentpopulasjon som er i rimelig overensstemmelse med de krav som er satt til studentbegrepet i denne sammenhengen. For å kunne foreta analyser av studentenes levekår, behøves data. I det følgende ses nærmere på de kilder som foreligger.

3. Hva foreligger av data om studenters levekår, og hva kan vi få ut av dem?

Statistisk sentralbyrå besitter omfattende registre som kan være anvendelige i studier av studenters levekår. Det finnes også utvalgsundersøkelser hvor vi har ulike levekårsopplysninger, og hvor det også går an å identifisere studenter. Nedenfor gjennomgås de registre og utvalgsundersøkelser som anses som interessante og relevante for å kunne lage data over studenters levekår. I den sammenhengen fremlegges det også statistikk og analyser hvor dette har vært mulig å få til i forhold til tidsressurser og datakildenes anvendelighet. I de fleste av SSB sine utvalgsundersøkelser vil omlag 150-200 personer være studenter. Det er mange nok til å gi pålitelige opplysninger om hele studentgruppen, og for noen hovedgrupper. Det vil derimot ikke være mulig å gi tall for det enkelte lærested, og det er svært begrensede muligheter for multi-variat analyse.

Registerdata er det ikke noe problem å benytte, da de inneholder veldig mange individer. Det mest kritiske spørsmålet vedrørende registerdata er hvilke variabler de inneholder i forhold til studiens problemstilling(er). De fleste utvalgsundersøkelsene har den ulempen at de nok inneholder for få studenter til at det er mulig å lage pålitelig statistikk ut ifra dem. Usikkerheten blir for stor. Ved å koble til registeropplysninger med den studentdefinisjonen vi kom fram til i avsnitt 2.7, vil vi i enkelte av undersøkelsene kanskje likevel kunne få et tilstrekkelig stort antall studenter til at vi kan publisere enkelte hovedtall for gruppen fra disse undersøkelsene. Som tidligere nevnt, er studentbegrepet noe snevert definert i enkelte av disse undersøkelsene. De utvalgsundersøkelsene som det er mest aktuelt å benytte i studier av studenters levekår inneholder omtrent så mange studenter i sine nettoutvalg (basert på datakildens definisjon):

Arbeidskraftundersøkelsen	ca. 1700 personer
Inntekt- og formuesundersøkelsen	ca. 163 husholdninger, jfr. tidligere definisjon av student-husholdning i inntektsstatistikken
Forbruksundersøkelsen	ca. 130 husholdninger med student som hovedperson
Levekårsundersøkelsene-Tverrsnitt	ca. 175 personer
Levekårsundersøkelsene-Panel	ca. 200 personer
Tidsbruksundersøkelsene	ca. 200 personer
Norsk kulturbarometer	157 personer (inkludert videregående-skole elever)
Norsk mediebarometer	132 personer (inkludert videregående-skole elever)

Arbeidskraftundersøkelsen inneholder nok studenter til at det kan produseres pålitelig statistikk. De andre undersøkelsene er det mer grunn til å så tvil om, - det er ikke sikkert at alle som er registrert som studenter i dem, heller ikke vil falle inn under den definisjonen av studentbegrepet som her er etablert.

Et sentralt aspekt ved statistikk er sammenlignbarhet over tid. Selv om status ved et gitt tidspunkt nok kan være interessant, vil det være mer fruktbart om det går an å sammenlikne ett års resultater med data bakover i tid. SSB sine data gir gode muligheter til både å se på status på et gitt tidspunkt, men også sammenlikninger bakover i tid, da registre og enkelte utvalgsundersøkelser produseres årlig.

Et greit utgangspunkt for å få oversikt over hvilke typer data vi har muligheten til å benytte til studier av studenters levekår, er å se om det finnes data vi kan benytte innenfor de levekårsområdene som levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998 dekte, og som Lyngstad og Øyangen (1999) foretok sine analyser ut i fra. Lyngstad og Øyangers rapport tok for seg det som må sies å være de mest relevante levekårsområdene i et studentperspektiv. En fremtidig analyse av studenters levekår basert på løpende registre og utvalgsundersøkelser, kan på den måten være mulig ved å sammenlikne med de resultater som fremkom ved levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998. Et annet sentralt aspekt vil være å få sammenliknet studentenes situasjon med deres jevnaldringer som ikke er studenter. Selv om det er mulig å se på, og sammenlikne, studentenes levekår ved ulike tidspunkt, vil resultatene kunne settes i

en større og mer interessant referanseramme hvis det er mulig å foreta sammenlikninger med andre befolkningskategorier som er noenlunde homogen i alder. Registerbasert statistikk, samt løpende utvalgsundersøkelser inneholder ikke bare studenter, og kan på den måten gjøre sammenlikninger mulig. I dette forprosjektet prioriteres statistikk om studenter, men der det er lite tidkrevende presenteres også sammenliknende statistikk.

3. 1. Studier, studieplaner og studieprogresjon

Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk sine data vil være eneste kilde i denne sammenhengen. Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk har i all hovedsak registerbasert statistikk. Det finnes i utgangspunktet tre ulike typer årgangsregister; igangværende-, avslutta- og befolkningens høyeste utdanning. I tillegg arbeides det også med en forløpsdatabase om utdanning som vil være anvendelig når den er ferdigstilt.

- Registrene for igangværende utdanning:

Disse årgangsregistrene omfatter alle studenter som er registrert igangværende med en utdanning per 1. oktober. Relevante opplysninger som kan hentes fra disse filene er:

Kjønn, alder, heltids-/deltidsstudent, totalt oppnådde studiepoeng hittil, bostedskommune, utdanningens art, foreldrenes utdanning, sosial bakgrunn.

- Registrene for avsluttet utdanning:

Inneholder opplysninger om avsluttet utdanning. Relevante opplysninger som kan hentes fra disse filene er:

Kjønn, alder, heltids-/deltidsstudent, totalt oppnådde vektall hittil, bostedskommune, utdanningens art, foreldrenes utdanning, sosial bakgrunn, utfall, antall vektall i forhold til grad, antall vektall som ble tatt til eksamen i det studieåret filen er gyldig for.

- Registrene for befolkningens høyeste utdanning:

Inneholder opplysninger om den til enhver tids høyeste utdanning nålevende personer over 16 år har. Relevante opplysninger som kan hentes fra disse filene er:

Kjønn, alder, bostedskommune, utdanningens art og utdanningsnivå.

- Nasjonal utdanningsdatabase

Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk er også i ferd med å fullføre arbeidet med Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB). Dette er en forløpsdatabase som omfatter igangværende-, avsluttet- og befolkningens høyeste utdanning-filene fra 1970 og fremover. Ikke alle filene er representert fra den gang, men fra 1980 og fremover er det lagt inn opplysninger fra samtlige tre registre. I tillegg er det også utledet, og lagt på en del variabler som ikke foreligger i grunnlagsregistrene. Databasen gir bl.a. muligheter til å se på studieprogresjon, og veier gjennom utdanningssystemet.

I forhold til dette prosjektets ønske om å studere studenters levekår gir utdanningsstatistikken opplysninger om selve studiene, og ikke hvordan situasjonen utenfor studiene er. NUDB gir en unik mulighet for å studere studieprogresjon, som selvsagt er interessant i et levekårsperspektiv. Siden dette er registerbaserte data, er det ikke noe problem å lage pålitelige analyser ut av dem.

Når det gjelder studieplaner, var det tidligere slik at studentene oppgav hvilke mål, gradsmessig, de hadde med studiene ved hver semesterstart. Denne rapporteringen er det nå slutt på. I forbindelse med innføringen av nytt gradssystem innen høyere utdanning, skal det utarbeides individuelle gjensidige forpliktende avtaler, om bl.a. studieprogresjon; mellom student og lærested kalt studieplan eller utdanningsplan. Studie- eller utdanningsplanen er imidlertid ikke knyttet til studieprogram. Et

studieprogram er et på forhånd fastlagt studium som munner ut i en grad. Det finnes ulike studieprogram, - alt etter hvilke fag og fagkombinasjoner man ønsker å ta. I studentrapporteringen til SSB knyttes studentene til studieprogram. Gjennom denne statistikken vil vi kunne få opplysninger om de som minimum har planer om å gjennomføre et studieprogram. Studenter som 'plukker' studiepoeng her og der, og ikke har helt konkrete planer for sine studier, vil ikke registreres på studieprogram.

Databasen NUDB vil i fremtiden kunne benyttes til analyser av studieprogresjon. Det må likevel pekes på at det i NUDB ikke vil være mulig å finne årsaken til eventuelle forsinkelser. I NUDB finnes kun datoer og årstall. I en spesialundersøkelse er det mulig å ikke bare spørre om studentene har hatt avbrudd, men også hvorfor de har hatt denne forsinkelsen. Å få kartlagt årsaker til forsinkelse må i visse sammenhenger anses som langt viktigere enn bare det å bekrefte forsinkelse. Hvis det f.eks. er studier som peker seg sterkt ut med forsinkelse, forteller dette muligens mer om utdanningen enn studentene selv. Som vi har vært inne på tidligere, er det også slik at mange velger å ikke ta opp lån, fordi de anser det som for dyrt. Eneste løsning for mange er da å jobbe ved siden av, og forsinke studiene fordi de ikke makter å gjøre begge deler fullt ut. Andre kan også være i full jobb, men i gang med ekstra- eller videreutdanning. Istedenfor å si opp eller ta studiepermisjon, vil nok mange velge å bruke litt lenger tid på studiene. Dette er bare et lite knippe av ulike forklaringer, men de viser at forsinkelse kan være et sammensatt fenomen, og dette belyses ufullstendig ved bruk av datoer og årstall.

I forbindelse med dette prosjektet har det vært mulig å lage en del data med utgangspunkt i avsluttafilen 1999/2000 og 2000/2001, samt igangværendefilen 2000. Nedenfor presenteres noen sentrale tall og funn.

Som nevnt ovenfor, er det på nåværende tidspunkt ikke mulig å lage statistikk over studieplaner og studieprogresjon. Dette vil imidlertid være mulig å gjennomføre fra senere i år av, samt analyser av studieprogresjon når NUDB er ferdig. Det finnes også annen statistikk og analyser av studenter og studier som ikke presenteres i denne rapporten⁵.

Høsten 2000 var det om lag 176 000 studenter etter vår definisjon, i Norge. Da holdes utenlandsstudenter, doktorgrads-stipendiater og de som får lønn under utdanning, utenfor. Av disse var rundt 40 prosent menn, og 60 prosent kvinner.

Omtrent 76 prosent av studentene høsten 2000 var heltidsstudenter. 40 prosent studerte ved et universitet, mens de resterende 60 prosentene fordelte seg med henholdsvis 21 prosent på vitenskapelige høyskoler, og 39 prosent på statlige høyskoler. Blant universitetsstudentene var det 45 prosent menn og 55 prosent kvinner. Ved de vitenskapelige høyskolene var andelen menn og kvinner på henholdsvis 35 prosent og 65 prosent, mens de statlige høyskolene hadde en kjønnsfordeling på 37 prosent menn og 63 prosent kvinner. Kvinneandelen er altså langt større blant høyskolestudentene enn blant universitetsstudentene.

80 prosent av studentene var igang med lavere grads utdanning (0-4 års varighet), mens 20 prosent var igang med høyere grads utdanning (mer enn fire års varighet). 37 prosent av studentene på lavere grads studier var menn og 63 prosent kvinner. Innen høyere grads studier var det like mange menn som kvinner. Med bakgrunn i den store forskjellen på andelen kvinner og menn innenfor lavere grads studier, er det grunn til å anta at kvinnene etterhvert vil komme i flertall også innenfor høyere grads studier.

⁵ Seksjon for befolknings- og utdanningsstatistikk publiserer mye statistikk om studenter. Denne kan sees på www.ssb.no/emner/04/

Blant lavere grads studenter var sykepleiestudiene mest populært. 8 prosent av lavere grads studenter studerte ved en sykepleierhøgskole. 6 prosent av lavere grads studenter var igang med allmennlærerutdanning. Blant studentene ved høyere grads studier var 11 prosent igang med juridikum, mens det var en andel blant høyeregradsstudentene på litt over 8 prosent som var igang med medisinstudier. Det tredje mest populære studiet blant høyeregradsstudentene var profesjonsstudiet i psykologi. Litt over 3 prosent av høyeregradsstudentene var igang med dette studiet.

Universitetet i Oslo var den utdanningsinstitusjonen som hadde flest studenter. 27 000 studenter, eller ca. 15 prosent av samtlige studenter, var registrert ved Universitetet i Oslo. NTNU i Trondheim huset omtrent 10 prosent av den samlede studentmassen. Universitetet i Bergen hadde rundt 8 prosent av studentene. Blant høgskolene var det BI som hadde den største andelen av det totale antallet studenter i år 2000. 8 prosent av studentene tok en eller annen utdanning på BI. Blant de statlige høgskolene hadde Høgskolen i Oslo den klart største andelen studenter med rundt 5 prosent.

Selv om NUDB vil utgjøre en bedre kilde til studentstatistikk når den er ferdig, viser en gjennomgang av spesialundersøkelsen i 1998 at vi vil få problemer med å få besvart følgende spørsmål angående studieforhold:

- Årsak til opphold i studiene, både tidligere og fremtidige opphold. (Det er mulig å få koblet på sysselsetting og barnefødsler)
- Om studiet vedkommende går på var førstevalg
- Årsak til valg av utdanning
- Hvor ofte studenten er til stede ved studiestedet
- Deltakelse i kollokviegrupper
- Deltakelse på forelesninger
- Antall timer benyttet i uken på studier og kollokvier
- Aktivitet i forelesningene (f.eks. stille spørsmål til foreleser)
- Om vedkommende har fast veileder
- Om vedkommende har blitt kjent med sine lærere
- Individuell faglig tilbakemelding
- Om vedkommende har blitt kjent med medstudenter
- Faglig utbytte av medstudenter
- I hvilken grad vedkommende var forberedt til siste eksamen
- Eksamensangst
- Trivsel med studiene
- Fysiske arbeidsforhold i forbindelse med studiene (omfatter 10-15 spm. i spesialundersøkelsen fra 1998)

3. 2. Arbeid

Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk har både registerbasert statistikk og statistikk som er basert på utvalgsundersøkelser som kan benyttes til å produsere statistikk om studentenes arbeid ved siden av studiene. I den registerbaserte statistikken er det Arbeidstakerregisteret som er av interesse og muligens også det såkalte SOFA-søkerregisteret. I den utvalgsbaserte statistikken er det Arbeidskraftundersøkelsene (AKU).

-Arbeidstakerregisteret

I Arbeidstakerregisteret (Rikstrygdeverket) er det opplysninger om personers arbeidsforhold på ulike tidspunkter. Alle som er registrert med et arbeidsforhold på fire timer eller mer i uka skal inngå i registeret. Opplysninger basert på dette registeret kan gi informasjon om studentene har et registrert arbeidsforhold ved siden av studiene. I dette prosjektet vil det være aktuelt å benytte data fra oktober - de samme data som vi også finner i registeret System for persondata (SFP) og som benyttes i

prosjektet "Overgang utdanning -arbeid" for å fastsette statuser i arbeidsmarkedet 1/2 år, 1 1/2 år og 2 1/2 år etter fullført utdanning.

-SOFA-søkerregisteret

Dette registeret er basert på registrerte arbeidssøkere hos Aetat. Her vil det også være en del studenter som er registrert. Data fra dette registeret kan muligens være et supplement til de data om arbeidsforhold som finnes i Arbeidstakerregisteret.

-Arbeidskraftundersøkelsene

I AKU blir alle som er i deltidsjobb og de ikke-sysselsatte spurt om sin hovedsakelige virksomhet. Ett av svaralternativene er "student eller skoleelev". Alle som arbeider 37 timer eller mer i uka er definert som heltid, og disse kan derfor ikke også definere seg som student. De som arbeider 32-36 timer i uka kan selv definere sin jobb som heltid eller deltid og kan følgelig også være student dersom de definerer sin jobb som en deltidsjobb. Alle som arbeider mindre enn 32 timer per uke er i deltidsarbeid og kan derfor samtidig også være student. Utvalget i AKU (24 000) er så stort at det skulle være mulig å bruke årsgjennomsnittet i dette prosjektet. I vår sammenheng er det et problem med AKU at en del studenter jobber så mye ved siden av studiene at de registreres som sysselsatte og ikke som studenter. Videre er referanseperioden i AKU en uke, mens man i levekårsundersøkelsen for studenter i 1998 ble spurt om man hadde eller hadde hatt arbeid ved siden av studiene i inneværende semester. Dette ga en referanseperiode på ca. tre måneder (Lyngstad og Øyangen 1999: 20). Spørsmålet er hva man er ute etter. Hvis man er ute etter å finne ut hvor mange studenter som til enhver tid har arbeid, bør man spørre som i AKU. Da kan man også sammenlikne med andre grupper som det kan presenteres AKU-tall for. Hvis man er opptatt av hvor mange studenter som (en eller annen gang) i løpet av semesteret har hatt arbeid ved siden av studiene, kan man spørre som i levekårsundersøkelsen. Da vil man også kunne sammenlikne med studentene i 1998. AKU inneholder foruten variabler om arbeidstid, også andre opplysninger rundt arbeid og arbeidsforhold.

Statistisk sentralbyrå jobber også med å utvikle data som gir muligheten for å se på studenters overgang til arbeidsmarkedet i prosjektet 'Overgang utdanning -arbeid'. Det gjelder bl.a. hvor lang tid det tar fra de er ferdig utdannet til de får seg arbeid. Det er i skrivende stund uklart når dette prosjektet er ferdig.

- Tabeller fra arbeidstakerregisteret

På grunn av prosjektets tidsaspekt har det kun vært mulig å benytte arbeidstakerregisteret for å lage statistikk over studenters arbeid ved siden av studiene. Nedenfor følger en del statistikk over studenter og arbeid.

Tabell 1.Arbeidstid etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47

Aldersgruppe	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeidstid:						
Arbeider ikke	33.5	40.3	36.3	34.4	31.9	22.0
4-19,9 timer per uke	24.3	40.8	29.7	24.2	15.8	11.0
20-29,9 timer per uke	7.7	5.7	7.5	7.0	8.1	9.6
30 timer og mer per uke	34.5	13.2	26.5	34.4	44.1	57.4

N=173897

Hele 66,5 prosent av studentene jobbet ved siden av studiene i referanseuka (uke 47, 2000). Tilsvarende andel i levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, var 56 prosent (Lyngstad og Øyangen 1999:20). Tabell 1 viser også at mer enn 1 av 3 studenter jobber mer enn 30 timer i uka. Det er faktisk en større andel av studentene som jobber mer enn 30 timer i uka, enn mellom 4 og 29,9 timer per uke. I 1998 brukte gjennomsnittstudenten 30 timer per uke på sine studier (Lyngstad og Øyangen 1999: 15). Nå har vi ikke muligheten til å innhente tilsvarende tall i dag, men selv om arbeidende studenter viser seg å jobbe mindre med studiene enn de som ikke arbeider ved siden av studiene, har de en relativt stor arbeidsbyrde når de skal kombinere studier og jobb.

Tilbøyeligheten til å jobbe ved siden av studiene var også i 2000, stigende med alderen. Mens 63,7 prosent i aldersgruppen 20-24 år var i arbeid ved siden av studiene, var tilsvarende andel blant de over 40 år, 78 prosent. Det er dessuten de i den høyeste aldersgruppen som har den største arbeidsbyrden ved siden av sine studier. Andelen som jobber mer enn 30 timer i uka stiger med aldersgruppe. Det er også sammenheng mellom alder og deltidsstudier. Det er langt flere deltidsstudenter blant de høyere aldersgruppene. Dette fører til at disse har behov for mindre tid til sine studier, og at de derfor kan jobbe mer.

I hele den arbeidsføre befolkningen var det 68 prosent som jobbet mer enn 30 timer i uka i det tidsrommet det her er hentet ut data fra. 10 prosent jobbet mellom 20 og 29,9 timer per uke, mens 22 prosent hadde en arbeidstid mellom 4 og 19,9 timer per uke.

Tabell 1 ovenfor gjaldt samtlige studenter. I det følgende presenteres tabeller for ulike studentkategorier.

Tabell 2. Arbeidstid etter aldersgruppe. Heltidsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeidstid:						
Arbeider ikke	36.0	40.8	36.3	36.2	37.3	29.4
4-19,9 timer per uke	26.1	40.4	30.0	25.7	16.8	12.1
20-29,9 timer per uke	7.3	5.7	7.6	6.8	7.1	8.1
30 timer og mer per uke	30.6	13.2	26.2	31.3	38.8	50.4

N=132575

Tabell 3. Arbeidstid etter aldersgruppe. Deltidsstudenter. Prosent. Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeidstid:						
Arbeider ikke	25.7	38.0	36.1	29.5	21.9	14.0
4-19,9 timer per uke	18.6	43.1	28.1	20.3	14.1	9.8
20-29,9 timer per uke	8.9	5.4	7.5	7.3	10.1	11.3
30 timer og mer per uke	46.8	13.5	28.3	43.0	53.8	64.9

N=42279

Tabell 4. Arbeidstid etter aldersgruppe. Helårsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	36	43	37	37	37	30
4-19,9 timer per uke	26	37	30	26	18	12
20-29,9 timer per uke	7	4	7	7	7	8
30 timer og mer per uke	31	16	26	30	38	50

N=88028

Tabell 5. Arbeidstid etter aldersgruppe. Halvårsstudenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	31	40	35	31	29	18
4-19,9 timer per uke	23	41	29	21	14	10
20-29,9 timer per uke	8	6	8	7	9	10
30 timer og mer per uke	38	13	28	41	48	61

N=86716

Ikke overraskende jobber deltidsstudentene betraktelig mer enn heltidsstudentene (tabellene 2 og 3). Tre av fire deltidsstudenter hadde arbeid, mens to av tre heltidsstudenter var i arbeid. En langt større andel av deltidsstudentene jobbet også mer enn tretti timer i uka. Nesten halvparten av deltidsstudentene hadde en arbeidstid på mer enn 30 timer i uka. Blant studentene som studerte både vår- og høstsemesteret 2000, var andelene som jobbet og ikke jobbet, på henholdsvis 64 og 36 prosent (tabell 4). Blant de som begynte å studere høsten 2000 var tilsvarende andeler på 69 og 31 prosent (tabell 5).

Tabell 6. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Alle studenter. Prosent. Arbeidstakerregisteret 2000, uke 47

	I alt		14-19 år		20-24 år		25-29 år		30-39 år		40 år og mer	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arbeidstid:												
Arbeider ikke	36	32	50	37	41	33	35	34	29	34	23	22
4-19,9 timer per uke	20	27	32	44	24	34	23	25	13	17	6	13
20-29,9 timer per uke	5	9	4	6	6	9	5	9	4	10	4	12
30 timer og mer per uke	38	32	14	13	29	24	37	32	54	38	67	53

N=173897

**Tabell 7. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Heltidsstudenter. Prosent.
Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47**

	I alt		14-19 år		20-24 år		25-29 år		30-39 år		40 år og mer	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	38	35	50	37	41	33	36	36	33	40	29	30
4-19,9 timer per uke	22	29	32	43	24	34	24	27	14	19	6	15
20-29,9 timer per uke	5	9	4	6	6	9	6	8	5	9	3	11
30 timer og mer per uke	35	28	14	13	29	24	35	28	48	33	62	45

N=132575

**Tabell 8. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Deltidsstudenter. Prosent.
Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47**

	I alt		14-19 år		20-24 år		25-29 år		30-39 år		40 år og mer	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	28	24	49	34	41	33	31	29	19	24	15	14
4-19,9 timer per uke	16	20	33	47	23	31	20	21	11	16	5	12
20-29,9 timer per uke	5	11	4	6	5	9	5	9	5	13	5	14
30 timer og mer per uke	51	45	15	13	30	27	44	42	65	48	74	61

N=42279

**Tabell 9. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Helårsstudenter. Prosent.
Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47**

	I alt		14-19 år		20-24 år		25-29 år		30-39 år		40 år og mer	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	38	35	63	35	42	34	37	36	31	40	29	30
4-19,9 timer per uke	22	29	29	40	24	34	25	28	17	19	7	14
20-29,9 timer per uke	6	8	-	6	5	8	5	7	5	8	4	10
30 timer og mer per uke	34	28	8	18	29	24	33	28	47	32	60	45

N=88028

**Tabell 10. Arbeidstid etter aldersgruppe og kjønn. Halvårsstudenter. Prosent.
Arbeidstaker-registeret 2000, uke 47**

Alder	I alt		14-19 år		20-24 år		25-29 år		30-39 år		40 år og mer	
	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Arbeider ikke	31	50	37	40	32	31	31	26	30	20	17	13
4-19,9 timer per uke	23	32	44	24	33	19	22	10	17	5	13	13
20-29,9 timer per uke	8	4	6	5	10	5	9	5	11	4	13	13
30 timer og mer per uke	38	14	13	31	25	45	38	59	42	71	57	57

N=86716

Flere kvinner enn menn var i arbeid ved siden av studiene, og dette gjelder, med unntak av de mellom 30 - 39 år, samtlige aldersgrupper (tabell 6). En større andel av kvinnene jobbet altså ved siden av studiene, men de jobber ikke like mange timer i uka som mennene. Blant de som studerte både vår- og høstsemesteret er tendensen den samme (tabell 9). En større andel kvinner er i jobb ved siden av studiene, men en større andel menn jobber mer enn 30 timer i uka.

I forhold til spesialundersøkelsen om studenters levekår i 1998, vil vi ikke kunne levere data om følgende forhold:

- Omsorgsarbeid for barn i husholdning
- Omsorgsarbeid for barn utenfor husholdning
- Om vedkommende har jobbpermisjon for å studere
- Årsak til at studenten ikke arbeider ved siden av
- Årsak til at studenten arbeider ved siden av
- Arbeidets relevans for studiene
- Sommerjobb
- Årsak til at studenten tok seg sommerjobb
- Hvor mange uker ferie studenten hadde forrige studieår
- Spørsmål vedrørende samboer/ektefelles arbeid (5 spm)⁶

3. 3. Inntekt og økonomi

Hovedkildene for analyser av studenters inntekt vil være inntektsstatistikk for personer og familier, samt inntekts- og formuesundersøkelsen.

- Inntektsstatistikken for personer og familier

Denne statistikken gir informasjon om både person- og familieinntekter for familietyperne gifte par med og uten barn, samboerpar med felles barn og enslige forsørgere med utvidet barnetrygd (siste familietype først tilgjengelig fom. statistikkåret 2000). Derimot gir den foreløpig ikke opplysninger om hvem som er enslige eller hvem som er samboere uten felles barn. Inndelingen i familietyper er altså ufullstendig. Etter hvert som man får tatt i bruk boligregisteret til statistikkformål, vil man kanskje kunne presentere inntektsstatistikk for alle familie- eller husholdningstyper. Foruten en rekke bakgrunnsvariabler som kjønn, alder, bosted og sivilstand, gir statistikken opplysninger om hvor mye en person har fått i henholdsvis stipend og lån fra Lånekassen. Her er det også mulig å se hvor mye den enkelte eventuelt har tjent i tillegg til denne støtten. Det finnes også opplysninger om andre former for støtte (ulike former for trygd, bl.a. utdanningsstønad og overgangsstønad til enslige forsørgere og sosialhjelpsstøtte).

- Inntekts- og formuesundersøkelsen for husholdninger

Dette er en utvalgsundersøkelse hvor utvalgsstørrelsen varierer en del fra år til år (ca. 10 000 husholdninger i 1999, ca. 13 000 i 2000, og planlagt ca. 25 000 i 2001). I den grad det går an å identifisere husholdninger som består av minst én student gjennom denne undersøkelsen, skulle det være gode muligheter for å se på studenters økonomiske situasjon her. Foruten en del bakgrunnsopplysninger om husholdningens sammensetning finnes de samme inntektsopplysninger som i inntektsstatistikken for personer og familier, dvs. de fleste kontantinntekter som lønns- og næringsinntekter, kapitalinntekter, skattepliktige overføringer og flere skattefrie stønader. I tillegg er det også opplysninger om utlignede direkte skatter og avgifter. Selv om dette er en utvalgsundersøkelse, skulle utvalget være såpass stort at det ikke skulle by på problemer i forhold til det å kunne produsere pålitelig statistikk om studenter.

⁶ Det kan være mulig å få svar på noen av disse spørsmålene for de som er gift, men siden det ikke finnes noen god registreringsrutine for samboere, er dette spørsmål som må besvares av respondenten selv. Vi vil ikke være i stand til å finne samboere i våre registre.

- Tabeller fra inntektsstatistikken for personer og familier

I forbindelse med dette forprosjektet om studenters levekår har inntektsstatistikk for personer og familier vært benyttet som kilde til statistikken som følger nedenfor. Levekårsundersøkelsene har også en del opplysninger om inntekt og økonomi, men disse lar seg ikke benyttet på grunn av utvalgsstørrelsen.

Tabell 11. Gjennomsnitt og spredning yrkesinntekt⁷. Alle studenter, kjønn, heltids/deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Median	Std
I alt	173665	111552	68707	123271
Menn	69643	120679	69893	136614
Kvinner	104022	105441	67951	113053
Heltid	131622	94744	59733	115748
Deltid	42043	164171	144590	131042
Helårsstud.	88028	94200	60507	104299
'Halvårsstud'	86716	129130	82526	138069

Mannlige studenter tjente i gjennomsnitt ca. 15 000,- kr. mer enn kvinner, og tjente om lag 120 000,- kr. i år 2000. Inntektsspredningen er imidlertid relativt stor i dette materialet, og medianinntekten er derfor et mer robust mål i denne sammenhengen. Forskjellen mellom kjønnene er ikke så stor når vi ser på medianinntektene. I levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998 var gjennomsnittsinntekten på 54 000,- kr for alle (Lyngstad og Øyangen 1999: 27).

Som naturlig er, hadde deltidsstudentene til dels langt større yrkesinntekt, både gjennomsnitts- og median yrkesinntekt, enn heltidsstudentene. I kapittelet om arbeid viste det seg også at deltidsstudentene jobber mer enn heltidsstudentene. Ser vi på de studentene som var registrert som studerende gjennom hele året 2000, hadde disse betraktelig mindre i yrkesinntekt enn de som begynte å studere på høstsemesteret samme år. Dette skyldes nok i stor grad at mange av de nye studentene hadde jobbet tidligere på året, før de begynte å studere på høsten.

Som nevnt er inntektsspredningen stor i dette materialet. Ser vi nærmere på en del tall, viser det seg at langt ifra de fleste studentene hadde særlig stor yrkesinntekt. 62 prosent av studentene tjente under 100 000,- kr. Hele 41 prosent av studentene tjente under folketrygdens grunnbeløp på 54 000,- kr. Omlag 17 prosent av studentene tjente mindre enn 20 000,- kr. Rundt 7 prosent av studentene hadde ingen yrkesinntekt i det hele tatt i 2000. For mennenes del var det 62 prosent som tjente under 100 000,- kr. 41 prosent tjente under folketrygdens grunnbeløp. 17, 5 prosent tjente under 20 000,- kr, og 7 prosent hadde ikke egen yrkesinntekt fra arbeid. 63,5 prosent av kvinnene tjente under 100 000,- kr. 41 prosent tjente under folketrygdens grunnbeløp. 16,5 prosent tjente under 20 000,- kr., og rundt 7 prosent hadde ikke egen yrkesinntekt. Disse tallene viser at det ikke er forskjell mellom kjønnene i yrkesinntekt under 100 000. Like store andeler menn og kvinner tjener under ulike beløp.

⁷ Studielån er ikke inkludert i yrkesinntektsbegrepet.

Tabell 12. Gjennomsnitt og spredning, inntekt etter skatt. Alle studenter, kjønn, heltids/deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Median	Std
Alle	174631	118965	92593	180358
Menn	69999	117180	88957	162637
Kvinner	104632	120159	95060	191291
Heltid	132412	107901	84697	145266
Deltid	42219	153665	149629	258420
Helår	88013	107251	84724	154920
Halvår	86618	130867	106951	202274

Ser vi på inntekt etter skatt, som inkluderer kapitalinntekt, fratrullet utlignet skatt og negative overføringer og mottatte overføringer, herunder studiestipend, kommer faktisk kvinnene bedre ut enn mennene. En mulig forklaring på dette er at barnetrygd, kontantstøtte, barnebidrag, stønad til barnetilsyn og fødselsengangsstønad er inkludert i dette inntektsmålet. Det er stort sett kvinner som mottar disse overføringene. Det er stor forskjell på hva hel- og deltidsstudenter har igjen av inntekt etter skatt.

Tabell 13. Andelen som mottar barnetrygd. Alle studenter og kjønn. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke barnetrygd	83	99	72
Barnetrygd	17	1	28

N=174631

Tabell 14. Andelen som mottar kontantstøtte. Alle studenter og kjønn. Prosent. Inntekts-registeret 2000

	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke kontantstøtte	96	100	94
Kontantstøtte	4	0	6

N=174631

Nærmere én av tre kvinnelige studenter mottok barnetrygd (tabell 13), men kun 6 prosent av dem benyttet seg av kontantstøtteordningen (tabell 14).

Vi kan ikke reprodusere følgende opplysninger fra Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998:

- Ulike forhold rundt leie/eie av bolig
- Biinntektskilder utenom arbeid
- Hvor mye studenten beregner å bruke av studiestøtten
- Overføringer fra familie
- Ulike utgifter i forbindelse med studiene (8 spm. i spesialundersøkelsen)

3. 4. Gjeld og økonomiske problemer

Inntektsstatistikken gir opplysninger om studielån og gjeldsrenter for annen type gjeld.

Nedenfor presenteres tall fra inntektsstatistikk for personer og familier 2000.

Tabell 15. Gjennomsnitt og spredning for mottatt studielån. Alle studenter, kjønn, heltids-/deltidsstudenter, helårs-studenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Median	Std
I alt	174776	23713	23675	21140
Menn	70143	25034	23675	21331
Kvinner	104633	22827	23675	20964
Heltid	132528	26922	23675	20660
Deltid	42248	13647	0	19396
Helårsstud.	88093	28855	36175	20964
'Halvårsstud'	86716	18476	17820	20010

Selv om mennene hadde større gjennomsnitts- og medianinntekt enn kvinnene, tok de gjennomsnittlig opp mer i studielån. Heltidsstudentene tok også opp betydelig mer lån enn deltidsstudentene. De som studerte hele år 2000 tok, som naturlig er, opp mer lån enn de som begynte å studere i høstsemesteret.

Tabell 16. Gjennomsnitt og spredning stipend. Alle studenter, kjønn, heltids-/deltidsstudenter, helårs-studenter og halvårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Median	Std
I alt	174842	11416	10125	11948
Menn	70141	11340	10125	11257
Kvinner	104701	11466	10125	12389
Heltid	132566	12750	10775	11580
Deltid	42276	7232	0	12115
Helårsstud.	88132	13951	17025	12321
'Halvårsstud'	86716	8838	5800	10973

Tabell 17. Mottak av stipend etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Ikke stipend	38.7	29.6	15.8	34.4	71.4	87.5
Mottatt stipend	61.3	70.4	84.2	65.6	28.6	12.5

N=174842

**Tabell 18. Mottak av studielån etter aldersgruppe. Alle studenter. Prosent.
Inntektsstatistikk for personer og familier 2000**

Alder	I alt	14- 19 år	20- 24 år	25- 29 år	30- 39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Ikke lån	37.4	35.1	13.9	32.8	69.2	87.7
Mottatt studielån	62.6	64.9	86.1	67.2	30.8	12.3

N=174842

**Tabell 19. Mottak av stipend etter kjønn. Alle studenter.
Prosent. Inntektsstatistikk for personer og
familier 2000**

Kjønn	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke stipend	38.7	37.7	39.4
Mottatt stipend	61.3	62.3	60.6

N=174842

**Tabell 20. Mottak av studielån etter kjønn. Alle studenter.
Prosent. Inntektsstatistikk for personer og
familier 2000**

Kjønn	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke lån	37.4	35.5	38.6
Mottatt studielån	62.6	64.5	61.4

N=174842

**Tabell 21. Mottak av stipend. Alle studenter, heltidsstudenter,
deltidsstudenter, helårsstudenter og halvårsstudenter.
Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000**

	Alle	Heltid	Deltid	Helår	Halvår
I alt	100	100	100	100	100
Ikke stipend	39	31	61	30	48
Mottatt stipend	61	69	39	70	52

N=174842

Tabell 22. Mottak av studielån. Alle studenter, heltidsstudenter, deltidsstudenter, helårs-studenter og halvårsstudenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	Alle	Heltid	Deltid	Helår	Halvår
I alt	100	100	100	100	100
Ikke lån	37	30	62	28	46
Mottatt lån	63	70	38	72	54

N=174842

Mange av studentene tok ikke opp lån skoleåret 2000. Faktisk er det nærmere 40 prosent som ikke tok opp studielån (tabell 18). Aldersmessig er det også store forskjeller på hvem som tar opp lån og ikke. Dess høyere alder på studentene, dess mindre tilbøyelige er de også til å ta opp studielån. I aldersgruppen 40 år og oppover var det nesten bare en av ti som tok opp lån, mens det i aldersgruppen 20-24 år var omtrent motsatt. Dette kan nok til dels forklares med at flere i de eldre aldersgruppene jobber ved siden av studiene, og derfor ikke ser seg nødt til å finansiere sine studier med lån. Tilgangen til studielån begrenses også av inntekten, og siden en god del av de i de eldre aldersgruppene jobber til dels mye, har de heller ikke rett på studielån. Menn er også mer tilbøyelig til å ta opp lån enn kvinner (tabell 20). Det er også til dels store forskjeller mellom heltids og deltidsstudenter når det gjelder låneopptak (tabell 22). Mens 70 prosent av heltidsstudentene tok opp studielån, var tilsvarende andel blant deltidsstudentene 38 prosent. Dette henger selvsagt også sammen med arbeidsmengde og inntekt. Deltidsstudentene jobber mer enn heltidsstudentene, og tjener også mer viser det seg. Mange av disse velger derfor å avstå fra lån, men mange får heller ikke støtte siden de tjener for mye. Blant de som studerte hele år 2000, var det kun 28 prosent som ikke tok opp studielån. Blant de som begynte å studere i høstsemesteret samme år var tilsvarende andel 46 prosent. Dette kan tyde på at mange er forsiktige med å stifte studiegjeld i begynnelsen av sin studiekarriere.

Tabell 23. Gjennomsnitt og spredning sosialstønad og/eller sosialt lån. Alle studenter, kjønn, heltids-/ deltidsstudenter og helårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Std
I alt	174854	325	4063
Menn	70144	434	5203
Kvinner	104710	252	3068
Heltid	132575	327	3908
Deltid	42279	317	4516
Helårsstud.	88138	294	3894
Halvårsstud	86716	356	4227

Tabell 24. Mottak av sosialhjelp og/eller sosialt lån etter kjønn. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

Kjønn	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke sosialhjelp	98.2	98.1	98.2
Mottatt sosialhjelp	1.8	1.9	1.8

N=174842

Tabell 25. Mottak av sosialhjelp og/eller sosialt lån etter alder. Alle studenter. Prosent. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

Alder	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Ikke sosialhjelp	98.2	99.4	98.9	98.0	96.6	98.1
Mottatt sosialhjelp	1.8	0.6	1.1	2.0	3.4	1.9

N=174842

Veldig få studenter mottar sosialhjelp og/eller sosialt lån, men aldersgruppen 30-39 år peker seg noe ut. 3,4 prosent av studentene i aldersgruppen 30-39 år mottok sosialhjelp i år 2000 (tabell 25). Interessant er det også å se at de som studerte hele år 2000 har mottatt mindre sosialhjelp enn andre grupper (tabell 23). En årsak til at så få studenter mottar sosialhjelp og/eller sosialt lån, kan være at de ikke har rett til dette hvis de mottar støtte fra Lånekassen. Dette gjelder imidlertid ikke om sommeren. Ikke alle som studerte høsten 2000 hadde heller studert hele året, og hadde dermed rett på hjelp/lån i tiden før de begynte å studere. I befolkningen over 18 år var det 3,6 prosent som mottok sosialhjelp og/eller sosialt lån i år 2000 (Inntektsstatistikk for personer og familier 2000).

Tabell 26. Spredning og gjennomsnitt, gjeldsrenter. Alle studenter, kjønn, heltidsstudenter, deltidsstudenter og helårsstudenter. Inntektsstatistikk for personer og familier 2000

	N	Mean	Median	Std
I alt	174854	8020	27	18856
Menn	70144	10206	56	22721
Kvinner	104710	6556	19	15574
Heltid	132575	6530	14	17291
Deltid	42279	12692	1178	22452
Helårs	88138	6261	12	16712

**Tabell 27. Gjeldsrenter etter kjønn. Alle studenter.
Prosent. Inntektsstatistikk for
personer og familier 2000**

Kjønn	I alt	Menn	Kvinner
I alt	100	100	100
Ikke gjeldsrenter	33	31	34
Gjeldsrenter	67	69	66

N=174842

**Tabell 28. Gjeldsrenter etter aldersgruppe. Alles studenter. Prosent.
Inntektsstatistikk for personer og familier 2000**

Aldersgruppe	I alt	14-19 år	20-24 år	25-29 år	30-39 år	40 år og mer
I alt	100	100	100	100	100	100
Ikke gjeldsrenter	33	56	43	28	17	21
Gjeldsrenter	67	44	57	72	83	79

N=174842

Som naturlig er, har ikke studentene særlig store utgifter i forbindelse med gjeld (tabell 26). Selv om de fleste har studielån, kommer ikke dette med i statistikken, da det ikke påløper renter på studielån før etter at studiene er avsluttet. En litt større andel menn enn kvinner har annen gjeld (tabell 27). Andelen som har gjeld stiger også med alderen (tabell 28). Dette har sammenheng med at folk jobber mer ved siden av studiene dess eldre de er. Det vil igjen si at disse har langt bedre økonomi til å betjene sin gjeld med. Folk blir gjerne mer 'etablerte' med alderen, og blant de i de eldste aldersgruppene vil det nok også være slik at de har arbeidet en del år før de tok fatt på studier eller videreutdanning. At de har skaffet seg gjeld i den perioden er derfor ikke unaturlig.

3. 5. Boforhold

Folke- og boligtellingsen har som nevnt oversikt over borteboende studenter per 1/10 2001. Videre finnes det informasjon om ulike boligforhold (bygningstype, eier- /leieforhold, størrelse på boligen i form av bruksareal og antall rom, bad, wc, oppvarming, tilgjengelighet m.m.) og husholdsopplysninger knyttet til faktisk bosted (antall i husholdningen, paropplysninger). Folke- og boligtellingsen vil altså primært kunne gi en rekke svar på studenters materielle boforhold, men også eierforhold. Siden Folke- og boligtellingsen publiserte statistikk om boforhold høsten 2002, gjennomføres det ikke noen analyser av dette her⁸. Når det såkalte boligadresseregisteret er på plass, gir dette muligheter til å finne ut hvordan studentene bor og f.eks. hvor stor husholdning de er en del av. Det vil også være mulighet å få opplysninger om boforhold når undersøkelsen EU-SILC for 2003 foreligger. Slås EU-SILC sammen med Levekårsundersøkelsen 2004, vil den bestå av om lag 500 studenter. I forhold til spørsmålene rundt boforhold som ble stilt ved Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, vil det gå an å få svar på de fleste spørsmålene ved å utnytte folke- og boligtellingsens registre, samt EU-SILC og Levekårsundersøkelsen 2004.

⁸ Statistikken finnes på <http://www.ssb.no/fobstud/>

3. 6. Forbruk, fritid og livsstil

Seksjon for levekårsstatistikk har en rekke ulike utvalgsbaserte data som kunne vært benyttet til å besvare spørsmål rundt studentenes forbruk, fritid og livsstil. Levekårsundersøkelsene, forbruksundersøkelsene, tidsbruksundersøkelsene, samt medie- og kulturbruk hadde vært de mest aktuelle kildene i så henseende. Forbruksundersøkelsen har ikke så mange husholdninger med studenter, men de andre intervjuede husholdningene vil også ha en del studenter, slik at det kan være aktuelt å benytte tall fra denne. Levekårsundersøkelsene, samt Medie- og kulturbarometrene som kunne vært gode kilder i denne sammenhengen inneholder for få studenter til at vi kan få laget statistikk ut over hovedtall. En løsning som av og til benyttes når utvalgsundersøkelser inneholder for få personer i en kategori, er å koble sammen flere årganger. Det har det ikke vært mulig å få testet denne gangen, grunnet knapphet på tid. Spesialundersøkelsen blant studenter i 1998 inneholdt mange spørsmål om forbruk, fritid og livsstil. Greier en å nyttegjøre seg av de ulike utvalgsundersøkelsene som er nevnt ovenfor gjennom sammenslåing av årganger, skulle det være mulig å få reproduert mange av de samme spørsmålene.

4. Behov for flere spesialundersøkelser om studenters levekår?

Gjennomgangen i kapittel 3 viser at det finnes anvendelige data blant SSBs ulike datakilder til å lage statistikk om studenters levekår. På den andre siden viser det seg at flere av våre utvalgsundersøkelser ikke inneholder nok studenter til at vi kan produsere detaljert statistikk om dem. Spørsmålet blir da om det er behov for å innhente data spesielt om studenters levekår?

Fordelen med registerdata er at de omfatter hele populasjonen, og at opplysningene som hentes derfra vanligvis er mer pålitelige enn i intervjuundersøkelser. Ulike sider ved økonomi er f.eks. ikke alltid like reliable når opplysningene fremkommer gjennom intervju. Registerdata kommer også stort sett årlig. Det igjen, gir gode muligheter til å gjennomføre analyser oftere. Registerne omfatter alle i en kategori (alle over en viss alder) slik at det er mulig å sammenlikne studenter med andre befolkningskategorier. 'Problemet' med registerdata er at de gir kvantitative og 'objektive' opplysninger, mens utvalgsundersøkelser også inneholder mer kvalitative og subjektive opplysninger, - selv om de selvsagt lar seg kvantifisere. Det er ofte fordelaktig å ha annet enn rene tall å forholde seg til i analyser. Eksempelet med studieprogresjon i punkt 3.1. belyser litt av dette problemet; registeret kan fortelle oss om studenter er/har vært forsinket, men vi kan ikke si noe om hvorfor. Nettopp 'hvorfor' må sies å være et like sentralt spørsmål å få besvart som 'om'. Slike spørsmål vil det kun være mulig å få besvart gjennom spesielle spørreundersøkelser blant studenter. Ingen av utvalgsundersøkelsene inneholder, som naturlig er, studentspesifikke spørsmål av den art som Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, gjorde.

Utvalgsundersøkelsene og registrene er ikke spesialdesignet med tanke på studenters levekår. Når undersøkelsen omfatter ulike befolkningskategorier, vil spørsmålene være av mer generell art, og kanskje ikke berøre det som er av spesiell interesse ved en bestemt kategoris situasjon. Gjennomgangen av spørreskjemaet til Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, viser nettopp at mange spørsmål var av så spesiell art at de faktisk ikke lar seg reproducere, - eller finnes som variabler i foreliggende registre og utvalgsundersøkelser. Nå behøver det ikke være et mål i seg selv å replikere Levekårsundersøkelsen blant studenter i 1998, men det hadde absolutt vært en fordel å kunne besvart mange av de samme spørsmålene. Siden flere av utvalgsundersøkelsene som inneholder variabler som kunne vært anvendelige til å se på studenters levekår ikke er brukbare til vårt formål, øker dette behovet for å gjøre en egen undersøkelse.

En spesialundersøkelse vil fange opp det unike ved studentenes situasjon, og man vil kunne designe spørsmålene helt etter behov. Det vil også være enklere å gjennomføre analyser om sammenhenger mellom de ulike levekårsområdene som kartlegges i en spesialundersøkelse. Det er ofte tett

sammenheng mellom ulike levekår, f.eks. arbeid og studieprogresjon, inntekt og forbruk/sosial deltakelse, inntekt og opptak av lån. Ved å bruke ulike datakilder er ikke dette så enkelt, da tidspunktene for når besvarelsene av spørsmålene og registerinnhentingene har foregått, kan være forskjellig. Hvis det blir aktuelt med jevnlig spesialundersøkelser, er det også mulig å se på endringer i studenters levekår fra undersøkelse til undersøkelse. Problemet med en spesialundersøkelse er at sammenlikning med andre befolkningsgrupper er mer problematisk å få til. Spørsmålene vil i stor grad være spesialdesignet for studenter, og det finnes ikke tilsvarende datakilder for resten av befolkningen. En vil derfor få til sammenlikning kun i et begrenset omfang. Store spørreundersøkelser er også kostbare. Det foreligger allerede et ferdiglaget spørreskjema fra den forrige Levekårsundersøkelsen blant studenter. Selv om det kan være ønskelig med flere, eller annerledes spørsmål, vil de fleste spørsmålene være 'klare', og dermed pengebesparende. Konstruksjon og testing av spørreskjema før de sendes ut til respondentene er en langvarig, men også kostbar prosess. En del annet forarbeid som ble gjort den gang vil også være unødvendig ved en ny spesialundersøkelse. De største kostnadene ligger imidlertid i datainnsamlingen.

Ut ifra det som har kommet frem i løpet av dette forprosjektet, virker det mest gunstig at det i første omgang nyttes registerdata til å produsere statistikk om studenter. De registrene som er benyttet her kan brukes til å lage løpende statistikk om studenter. Da er det også mulig å sammenlikne med andre befolkningskategorier. Deretter bør man vurdere i hvilken grad de foreliggende utvalgsundersøkelsene i SSB kan nyttes som kilder til tabeller og analyser. Hvis det som foreligger av registerdata utnyttes til fulle, samt at også de foreliggende utvalgsundersøkelser med tilstrekkelig mange studenter benyttes, behøver ikke en egen utvalgsundersøkelse å bli så omfattende og kostbar som den som ble gjennomført i 1998. Det er også muligheter for å ha med et tilleggsutvalg av studenter i de allerede løpende utvalgsundersøkelsene. Det er f.eks. mulig å lage et tilleggsutvalg av studenter i levekårsundersøkelsene. Benyttes denne fremgangsmåten sammen med registerdata er det fullt mulig å lage en god del statistikk og analyser av studenters levekår. En annen mulighet er å gjøre årlige analyser av den art som er gjort i dette forprosjektet. Da vil en få med registerdata, og det er også skissert opp muligheter for å utnytte noen av de kildene vi har blant utvalgsundersøkelsene. Disse analysene vil dekke mange interessante og viktige levekårsområder blant studenter, og prisen for å gjennomføre slike analyser vil være betydelig lavere enn for en spesialundersøkelse.

Referanser

Gulløy, Elizabeth, S. Opdahl og I. Øyangen (1998): *Levekår og forbruk blant studenter 1998. Hovedresultater og dokumentasjon*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Notat 1998/79

Lyngstad, Jan (1999): *Studenters inntekt og økonomiske levekår*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Rapport 1999/35.

Lyngstad, Jan og Irene Øyangen (1999): *Sjung om studentens lyckliga dar: Studenters levekår 1998*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Rapport 1999/15.

Rønning, Elisabeth (2002): *Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelse 2000/2001. Dokumentasjon og resultater fra intervjuet*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Notat 2002/26.

Vaage, Odd Frank (2002): *Norsk mediebarometer 2001*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Statistiske analyser 53.

Vaage, Odd Frank (2001): *Norsk kulturbarometer 2000*. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Statistiske analyser 44.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

2003/3	B. Otnes: Tidsbruk blant uførepensjonister med barn. 56s.	2003/17	K.I. Bøe og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Statsansatte. 1992-2000. 28s.
2003/4	L.H. Thingstad: Endringer i lov om merverdiavgift i 2001. Konsekvenser for terminvise og kvartalsvise omsetningsstatistikker. 81s.	2003/18	C. Nordseth og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Inntekt og formue, 1992-2000. 42s.
2003/5	Y. Bergstrøm, J.H. Wang, S. Bakke og G. Haraldsen: Dokumentasjon og veiledning for implementering av Web-skjema i SSBs Web-portal. Utvikling av et rapporteringssystem via Internett for kvartalsvis investeringsstatistikk og detaljomsetningsindeksen innenfor rammen av IDUN-prosjektet. 69s.	2003/19	A. Rolland (red.): Borger- og brukerundersøkelser i en modernisert offentlig sektor. 112s.
2003/6	T. Dahle, A.K. Johnsen og D. Roll-Hansen: Utvikling av informasjonsmaterieil til undersøkelsen som livserfaring og leseforståelse (Adult Literacy and Life Skills Survey - ALL) ved hjelp av fokusgrupper. 39s.	2003/20	A-K.Brændvang, E. Evensen, P. Løkkevik og H. Sande Olsen: Næringene hotell, restaurant og samferdsel. Dokumentasjon av beregningene i nasjonalregnskapet. 53s.
2003/7	H.C. Hougen og G.E. Wangen: WHO's Vekststudie av sped- og småbarn. Dokumentasjonsrapport. 12s.	2003/21	I. Håland, T. Köber og S.Lyby: Kvalitetssikring av driftsrutinene AKU. 14s.
2003/8	T. Smith: Vann- og avløpsgebyrer- en gjennomgang av kommunenes praksis. 65s.	2003/22	H. Hartvedt og E. Frisvoll: Kobling av adresseregistrene i DSF og GAB 2002. Dokumentasjon av samsvar og avik. 34s.
2003/9	T.M. Normann: Omnibusundersøkelsen november/desember 2002. Dokumentasjonsrapport. 51s.	2003/23	A. Akselsen og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Stønader til enslig forsørger. 1992-2001. 46s.
2003/10	E.Engelien og M. Steinnes: Tilgang til friluftsområder - metode og resultater 2002. 59s.	2003/24	C. Nordseth og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Foreløpig uførestønad. 1992-2001. 39s.
2003/11	Y. Dyvi: Virkningsberegninger på MODAG. 66s.	2003/25	S. Derakhshanfar og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Økonomisk sosialhjelp. 1992-2001. 35s.
2003/12	A.K Johnsen og T.M. Normann: Evaluering av informasjonstiltak og Internetttilbud i Folke- og boligtellingen 2001. Dokumentasjonsrapport. 30s.	2003/26	A. Akselsen, S. Lien og T. Sandnes: FD - Trygd. Dokumentasjonsrapport. Pensjoner. Grunn og hjelpestønader. 1992-2001. 113s.
2003/16	I. Kvalstad: SEDA - Sentrale data fra allmennlegetjenesten. Teknisk dokumentasjon. 136s.	2003/27	E. Eng Eikebak og R. Johannessen: Forventningsindikator - konsumprisene. November-mai 2003. 17s.
		2003/28	A. K. Mevik: Usikkerhet i konjunkturbarometeret. 50s.
		2003/30	T. Jørgensen: Dokumentasjon av prosjektet "Overgang utdanning-arbeid". Årgangene 1999-2000. 54s.